

Titel titel titel

Af cand. psych. Sten Clod Poulsen

For tredive år siden, i slutningen af 70'erne kaster jeg og to andre pædagogiske forskere os ud i et næsten revolutionært projekt: At skrive den første store håndbog i tværfagligt, problemorienteret projektarbejde i Danmark. Illustreret med en række autentiske eksempler. Det sidste blev svært. Projektpædagogikken var næppe opfundet endnu og overbevisende eksempler var der langt i mellem. Men vi kæmpede os igennem, bogen blev færdig, udsolgt, revideret og genudgivet, oversat og udgivet i Sverige og Norge, genimporteret, forkortet og udgivet igen på nyt forlag i Danmark. Mange andre lignende bøger fulgte efter. Successen var total og i dag tredive år senere er projektpædagogik nærmest blevet til en kongelig rekommanderet forpligtelse overalt i det danske uddannelsessystem, ikke mindst i folkeskolen.

Vi udformede projektpædagogikken som en voldsom kontrast til den hidtidige skole. Nu skulle kundskaberne ikke bare terpes, de skulle *bruges* til noget. Til at blive klogere på virkelige og uensurerede problemer uden for skolen. Resultaterne skulle bruges til – ja – revolution? – eller i det mindste til en accelereret udvikling og omkalfatring af hele uddannelsessystemets funktion i samfundet.

Projektpædagogikken blev altså skabt som en kontrast til en anden skole. En skole, hvor enkeltfaglige kundskaber var i højsædet og hvor elevernes læring blev sikret gennem struktureret opgaveløsning, krævende lektier, nidkær overhøring og eksaminer uden nogen form for hjælpemidler. Denne tidligere skole havde imidlertid skabt det grundlag projektpædagogikken hvilede på: Uden sikre, præcise og relevante enkeltfaglige kundskaber er ingen tværfaglighed mulig, uden tværfaglighed er ingen problemorientering mulig, uden problemorienterede analyser er projekter blot en aktivitetsfikseret beskæftigelsesforanstaltning for elever, som ikke længere magter at koncentrere sig – og som ikke har det nødvendige vidensgrundlag til at skabe selvstændig indsigt.

Den skole, som kunne give en stor del af eleverne solide basiskundskaber i de enkelte fag. Den skole findes i dag – 2010 – ikke længere. Vi, der udformede projektpædagogikken, byggede på en skole vi selv havde gået i, en skole med en undervisningstradition, som i dag er lagt for had og forladt: Den vidensorienterede skole. Konsekvensen er at tværfaglighed, problemorientering og projektarbejde i dag ofte hviler på et ekstremt skrøbeligt grundlag af manglende fagkundskaber og tilfældige informationer fra internettet.

Hvad var det skolen mistede? Da jeg afsluttede mellemskolen blev mit karaktergennemsnit ikke højt nok til at jeg kunne komme direkte i gymnasiet. Der var ingen vej udenom at boge den i sommerferien og gå op til en særlig prøve i matematik og fysik inden næste skoleår startede. Den skole, gymnasiet i 1958, insisterede kompromisløst på at eleverne havde basiskundskaberne på plads. Ikke fordi de skulle lave projektarbejde, men helt enkelt fordi fagkundskaberne i skolens kernefag er systematisk opbygget og fordi man derfor ikke kan tilegne sig senere kundskaber uden at have forkundskaberne helt på plads.

Af denne grund var det en hukommelsesorienteret skole. At ”læse lektier” betød at tilegne sig bøgernes faglige indhold og teste om dette var sket ved at løse opgaver. Derved kunne læreren se, om eleverne ikke bare havde lært udenad, men også kunne anvende kundskaberne på en tænksom måde. Det var med andre ord en skole med ligelig respekt for hukommelsesbaseret læring og indsigtbaseret læring.

Gymnasiet anno 1958-1961 blev en betydningsfuld (ikke behagelig) tid i mit liv derved, at min kundskabsudvidelse – på trods af svigt og manglende indsats fra min side og dårlig pædagogik fra lærernes side – fortsatte. Og i de kommende år mærkede jeg gradvist hvorledes mine muligheder for selvstændigt at forstå og forholde mig til verden omkring mig – var blevet øget. Vi havde ikke tværfaglighed, ingen projekter, fakulteter, komplekse grundforløb. Men i en række fag blev usikre og manglende kundskaber – hos

mig og andre – ublufærdigt opdaget og udstillet med tilhørende krav mht. omgående at udbedre manglerne. Med nød og næppe fik jeg lov til at komme op i 2. gymnasieklasse og fik senere en ikke særlig imponerende studentereksamen.

Hvad er pointen? Pointen er, at selv om der ikke var moderne pædagogik, selv om vi ikke blev opfordret til at tage ansvar for egen læring (det var et udtalt grundkrav), selv om en del lærere var ekstremt ubehagelige at være sammen med – fik jeg et bredt kundskabsgrundlag. I betydelig grad ufrivilligt, modvilligt, men hvis jeg ville forblive i gymnasiet og få en studentereksamen var der ingen vej uden om en energisk tilegnelse af strukturerede enkeltfaglige grundkunderskaber. Det gav et godt grundlag for siden at studere psykologi: *Kundskaberne i sig selv gav styrken* til at studere selvstændigt. En mildt sagt afgørende indsigt i den selvstændige lærings karakter. Jeg gik til rækken af psykologiske fagdiscipliner på sammen måde, tilegnede mig endnu mere systematisk kernestoffet og fik derved løft til at kunne se om bag ved fagene og begynde at tænke egne tanker. I specialet kastede jeg mig – først der – ud i selvstændig forskning og blev fra eksamensbordet ansat som en af Danmarks få pædagogiske forskere. Siden var jeg med til at udvikle læringsforskningen i Danmark.

Hvor vil jeg hen? Til den tese, at det er en rent ud idiotisk fejltagelse i dansk moderne skoleundervisning at stille hukommelse og forståelse op som uforenelige modsætninger. Læring via hukommelsen er i Danmark brændemærket som ”Den sorte Skole” og udskreget som reaktionær pædagogisk undertrykkelse af elever, kursister og studerende. Læring via forståelse og selvaktivitet er det gyldne mantra i folkeskolen, gymnasireformen og de mellemlange og videregående uddannelser. Men dette er en katastrofal fejlforståelse! Grundlæggende enkeltfaglige skolekunderskaber er ikke *modsatningen* til selvstændig indsigt, de er *forudsætningen* for selvstændig indsigt.

En dag mange år senere står jeg på et VUC (voksenundervisningscenter) og taler med en gruppe indvandrerkvinder. Jeg har studeret en international forskningslitteratur om hukommelse og udgivet en bog om hukommelsens betydning for tilegnelsen af boglige fagkunderskaber i skolen. Dette stof har jeg nu formidlet i foredragsform og kursisterne sidder og diskuterer indholdet. ”Vores lærer har sagt, at vi *ikke* skal bruge vores hukommelse”, siger en ung tyrkisk kvinde engageret. ”Hvorfor står du så og siger, at hukommelsen er vigtig for læring i skolen?” De ser på mig, intenst afventende. Ja, hvorfor, hvad skal jeg sige uden at undergrave deres lærers autoritet? For han tager fundamentalt fejl: Skoleelever, VUC-kursister og studerende skal vægte hukommelsen og forståelsen lige højt. Ellers får de aldrig solide moderne fagkunderskaber, som de kan bruge til noget selvstændigt. Ingen tværfaglig problemanalyse kan gennemføres med kvalitet uden klippesikre enkeltfaglige basiskunderskaber.

Den fejltagelse læreren stod for er en fejltagelse, som er vidt udbredt i det danske uddannelsessystem. Den samfundsmæssige betydning af det er, at elever, kursister og studerende får usikre og overfladiske kundskaber. De analyser de kan udføre på dette grundlag bliver tilsvarende begrænset: Fordi deres egen viden er begrænset. De kan via internettet *lokalisere* viden, men de kan *ikke vurdere* kvaliteten af faglige vidensmængder uden selv – i hovedet – at have solide fagkunderskaber. Det er helt enkelt ikke muligt. Det er ikke muligt for nogen. Så ender man med at tro at Holocaust er løgn og digt – for man kan finde en hjemmeside, der ”beviser” det. Børn og unge fra uddannelsesvante hjem kan i nogen grad klare sig uden om skolens fejlforståelse af læring fordi deres forældre selv kan korrigere, selv kan argumentere for at man skal *kunne stoffet*, før man kan tænke selv. Børn og unge fra uddannelsesfremmede familier kan med god grund tro at lektielæsningen er ligegyldig og at man kan snakke og skrive sig igennem skolen uden selvstændige kundskaber. For det lægger megen undervisning direkte op til.

I disse år begynder asiatiske lande at interessere sig for ny dansk pædagogik: Tværfaglighed, problembaseret læring, problemorienteret projektarbejde, store selvstændige opgaver – individuelt og i grupper. De køber eksperter ud til at formidle moderne dansk pædagogik. Ja! For de har en solid tradition for grundig kundskabstilegnelse i forvejen. De vil lave en intelligent kombination af grundlæggende fagkunderskaber og selvstændig kritisk-kreativ tænkning og problemanalyse. De har begge dele.

Det vi har er tagkonstruktioner uden fundamenter.

Sten Clod Poulsen er psykolog, pædagogisk konsulent og har en forskningsbaggrund i den pædagogiske forskning. Han er bl.a. forfatter til bogen "Tilegnelse af boglige fagkundskaber".